

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 30/2569)

กสม. แนะนำหลักเกณฑ์การก่อสร้างโครงการอยู่อาศัยที่ต้องจัดทำ EIA

หลังปรากฏกรณีการสร้างคอนโดที่ จ.เชียงใหม่ หลุดเกณฑ์และก่อให้เกิดผลกระทบ

- เผยผลการตรวจสอบกรณีเพลิงไหม้ซ้ำโรงงานเก็บกากอุตสาหกรรม บ. วิน โพรเซสฯ

ชี้ละเมิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน

วันศุกร์ที่ 21 สิงหาคม 2569 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนายภาณุวัฒน์ ทองสุข รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 30/2569 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. แนะนำหน่วยงานพิจารณาแก้กฎหมายการก่อสร้างโครงการอยู่อาศัยที่เข้าเกณฑ์ต้องจัดทำ EIA และประชาคม หลังปรากฏกรณีการสร้างคอนโดบริเวณถนนสิโรธร จ.เชียงใหม่ หลุดเกณฑ์และก่อให้เกิดผลกระทบ

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนผ่านสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคเหนือ เมื่อเดือนมกราคม 2569 จากผู้ร้องรายหนึ่งระบุว่า ผู้ร้องอาศัยอยู่บริเวณถนนสิโรธร ซอย 5 ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการก่อสร้างอาคารชุดพักอาศัยของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง (ผู้ถูกร้องที่ 2) ที่ตั้งอยู่ภายในซอยดังกล่าว ซึ่งซอยมีลักษณะคับแคบไม่เหมาะสมต่อการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ การก่อสร้างส่งผลให้ถนนและทางระบายน้ำได้รับความเสียหาย ทั้งยังก่อผลกระทบต่อชุมชนทั้งด้านมลพิษทางเสียง ฝุ่นละออง กลิ่น และการสันตะเทือน โดยที่เทศบาลนครเชียงใหม่ (ผู้ถูกร้องที่ 1) ไม่จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นหรือตรวจสอบผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นก่อนการอนุญาตให้ก่อสร้าง ทำให้ประชาชนในชุมชนไม่มีโอกาสได้รับทราบข้อมูล จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า โครงการก่อสร้างอาคารชุดพักอาศัยตามคำร้องมีจำนวนห้องพักและพื้นที่ใช้สอยไม่ถึงเกณฑ์ที่จะต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และไม่ใช่กิจการที่ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการพิจารณาอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข ดังนั้น การที่เทศบาลนครเชียงใหม่ (ผู้ถูกร้องที่ 1) ออกใบอนุญาตให้ก่อสร้างอาคาร และบริษัทเอกชน (ผู้ถูกร้องที่ 2) ก่อสร้างอาคารโดยไม่ได้จัดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนโดยรอบ จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ดี กสม. มีข้อสังเกตว่าการที่โครงการมีจำนวนห้องพักและพื้นที่ใช้สอยต่ำกว่าเกณฑ์การทำ EIA จึงไม่เข้าข่ายกิจการที่ต้องจัดรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย ทำให้ไม่มีกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นก่อนการพิจารณาอนุญาต เพื่อให้สามารถเสนอข้อห่วงกังวลและร่วมกำหนดมาตรการป้องกันและลดผลกระทบได้ตั้งแต่ต้น อันเป็นสาระสำคัญของสิทธิในการมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ส่วนประเด็นผลกระทบ ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เมื่อในช่วงเริ่มต้นของการก่อสร้างอาคาร กิจกรรมการก่อสร้างได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนที่อาศัยอยู่ในซอยจริงซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ต่อมาบริษัทผู้ถูกร้องได้กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญห ทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างทั้งด้านเสียง ฝุ่นละออง กลิ่น สิ่งสกปรก และแรงสั่นสะเทือนลดลง รวมทั้งมีแผนที่จะปรับปรุงระบบระบายน้ำและปรับปรุงถนนภายในซอยจนเป็นที่พอใจของผู้ร้องแล้ว ส่วนข้อห่วงกังวลเรื่องผลกระทบด้านการจราจร ยังไม่เกิดขึ้นจริง เนื่องจากโครงการอยู่ระหว่างการก่อสร้างและยังไม่มีผู้เข้าพักอาศัย ทั้งนี้ ปรากฏว่าผู้ถูกร้องทั้งสองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาลดผลกระทบด้านการจราจรดังกล่าวไว้แล้ว ในชั้นนี้จึงรับฟังได้ว่าปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมแล้ว

ด้วยเหตุผลข้างต้น กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2569 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะไปยังเทศบาลนครเชียงใหม่ (ผู้ถูกร้องที่ 1) ในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้ควบคุมและกำกับดูแลการก่อสร้างของบริษัทเอกชน (ผู้ถูกร้องที่ 2) ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารและกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด โดยให้เจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบพื้นที่ก่อสร้างอย่างสม่ำเสมอ และหากพบว่าการก่อสร้างส่งผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนให้ใช้อำนาจระงับหรือแก้ไขเหตุรำคาญตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องโดยทันที รวมทั้งติดตามให้บริษัทเร่งวางท่อระบายน้ำและปรับปรุงถนนภายในซอยตามแบบที่กำหนดให้แล้วเสร็จก่อนการเปิดใช้อาคาร พร้อมกันนี้ ให้จัดทำประชาคมเพื่อกำหนดระเบียบการจราจรและแผนการป้องกันผลกระทบด้านการจราจรร่วมกับสถานีตำรวจภูธรภูพิงคราชนิเวศน์และประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณซอยดังกล่าว

ในส่วนของบริษัทผู้ก่อสร้างอาคาร ให้นำหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UNGPs) ไปปรับใช้ในการประกอบธุรกิจ โดยดำเนินการมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการก่อสร้าง เร่งวางท่อระบายน้ำและปรับปรุงถนนตามแบบที่เทศบาลฯ กำหนดให้แล้วเสร็จก่อนเปิดใช้อาคาร ซ่อมแซมหรือชดเชยความเสียหายต่อสาธารณูปโภคหรือทรัพย์สินของประชาชนที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่ชักช้า และแจ้งข้อมูลพื้นที่ जोดรอยของโครงการให้ผู้ซื้อทราบตั้งแต่วินิจฉัยการประชาสัมพันธ์การขาย เพื่อป้องกันปัญหาการนำรถมาจอดบนถนนสาธารณะ

นอกจากนี้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) สถานีตำรวจภูธรภูพิงคราชนิเวศน์กวดขันวินัยจราจร และตรวจตราการจอดรถในพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือกีดขวางการจราจรบริเวณเส้นทางหลักและภายในซอยโดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน (2) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ให้นำข้อสังเกตของ กสม. เรื่องประเภทและขนาดโครงการอาคารอยู่อาศัยรวมที่ไม่ต้องจัดทำ EIA ไปพิจารณาเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการออกแบบโครงการให้มีขนาดต่ำกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเพียงเล็กน้อยเพื่อหลีกเลี่ยงการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ (3) กรมโยธาธิการและผังเมืองในฐานะประธานคณะกรรมการควบคุมอาคาร ให้นำข้อสังเกตเดียวกันไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายกรณีโครงการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่อาจกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน ซึ่งควรกำหนดให้มีการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อประกอบการพิจารณาออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารด้วย

**2. กสม. เผยผลการตรวจสอบกรณีเพลิงไหม้ซ้ำโรงงานเก็บกากอุตสาหกรรม บ. วิน โพรเซสฯ
ชี้ละเมิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน เน้นปรับแก้กฎหมายโรงงานเพื่อให้กำกับดูแลได้ต่อเนื่อง**

นายภาณุวัฒน์ ทองสุข รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า ตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้หยิบยกกรณีเหตุการณ์เพลิงไหม้โรงงานเก็บกากสารเคมีอุตสาหกรรมของบริษัท วิน โพรเซส จำกัด ในพื้นที่ตำบลบางบุตร อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2567 ขึ้นตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน หลังพบว่าเหตุเพลิงไหม้ดังกล่าวส่งผลให้มลพิษและสารเคมีแพร่กระจายสู่ชุมชนโดยรอบ ในเวลานั้นจังหวัดระยองจึงประกาศพื้นที่ประสบสาธารณภัยและอพยพประชาชน อีกทั้งยังตรวจพบการปนเปื้อนสารเคมีในดินและแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งนี้ ก่อนเกิดเหตุ ศาลจังหวัดระยองเคยมีคำพิพากษาให้บริษัท วิน โพรเซสฯ และกรรมการต้องกำจัดและบำบัดวัตถุอันตรายของกลางมาแล้ว แต่บริษัทดำเนินการอย่างล่าช้าและขาดประสิทธิภาพ จนเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ซ้ำอีก 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2567 และ 27 มกราคม 2568

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริง หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง กสม. เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 (2) และมาตรา 57 รับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ข้อ 12 และหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UNGPs) ที่กำหนดให้ภาคธุรกิจต้องหลีกเลี่ยงการก่อผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและต้องตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD)

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้บริษัท วิน โพรเซส จำกัด จะว่าจ้างเอกชนเข้าบำบัดกำจัดวัตถุอันตรายภายใต้การกำกับของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (กรอ.) แต่การดำเนินการเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ จนก่อให้เกิดภัยพิบัติเพลิงไหม้ซ้ำซ้อนในช่วงปี 2567-2568 ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและทรัพย์สินของประชาชนอย่างรุนแรง และกระทบต่อเนื่องต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การกระทำของบริษัท วิน โพรเซสฯ และกรรมการบริษัทจึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน

ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ของ กรอ. และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ปรากฏข้อเท็จจริงว่าได้ใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอเข้าดำเนินการแทนบริษัทในการกำจัดและบำบัดของกลาง ส่วนการบำบัดสารเคมีส่วนที่เหลือซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการได้ในทันทีด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ต้องใช้จำนวนมาก เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2569 อยู่ระหว่างการขออนุมัติงบกลางเพื่อเร่งแก้ไขปัญหา จึงถือได้ว่าได้ใช้หน้าที่และอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างต่อเนื่องในกรอบที่สามารถกระทำได้ จึงยังไม่ถือว่าหน่วยงานมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้ กสม. ยังเห็นว่ากฎหมายว่าด้วยโรงงานที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีช่องว่างหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เช่น นิยามคำว่า "โรงงาน" ที่กำหนดเฉพาะจำนวนแรงม้าหรือคนงานทำให้กิจการที่มีการปล่อยมลพิษสูงบางประเภทอาจหลุดพ้นจากการกำกับดูแล การที่อำนาจตามกฎหมาย

ว่าด้วยโรงงานจะสิ้นสุดลงทันทีเมื่อโรงงานถูกสั่งปิดหรือแจ้งเลิกกิจการ ส่งผลให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าจัดการมลพิษที่ตกค้างในพื้นที่โรงงานได้ ขณะที่บทกำหนดโทษที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและไม่มีโทษปรับรายวันสำหรับการฝ่าฝืนต่อเนื่อง ทำให้ขาดแรงจูงใจเพียงพอที่จะป้องปรามการกระทำผิด นอกจากนี้ยังไม่มีกองทุนเฉพาะเพื่อฟื้นฟูเยียวยาสิ่งแวดล้อม และไม่มีระบบบังคับรายงานการปลดปล่อยมลพิษ (PRTR) ที่เป็นระบบด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2569 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะโดยสรุปไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

(1) ให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนดมาตรการควบคุมป้องกันการรั่วไหลของสารเคมีอย่างเคร่งครัด ตลอดจนฟื้นฟูสภาพดินและแหล่งน้ำสาธารณะหนองพะวาและที่ดินของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบกิจการของบริษัท วิน โพรเซสฯ ให้กลับคืนสู่สภาพเดิม พร้อมจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจตรวจสอบเชิงรุกและระงับอุบัติเหตุและการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมอย่างทันท่วงที โดยต้องเร่งรัดการกำจัด บำบัดวัตถุอันตราย และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในพื้นที่ปนเปื้อนทั่วประเทศให้กลับคืนสู่สภาพเดิมตามมาตรฐานสากลและเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้เร่งพัฒนาระบบติดตามการเคลื่อนย้ายกากอุตสาหกรรมแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Manifest) ที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างผู้ก่อกำเนิดกาก ผู้ขนส่ง และผู้กำจัดแบบเรียลไทม์

พร้อมกันนี้ให้ร่วมมือกับกรมสอบสวนคดีพิเศษเร่งรัดการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด ตลอดจนเจ้าของหรือผู้ครอบครองวัตถุอันตรายให้ถึงที่สุด กรณีตรวจสอบพบว่ามีการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและพบการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมจากการประกอบกิจการภายในโรงงาน

(2) ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมที่แจ้งเบาะแสการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมและให้กรมอนามัยจัดระบบเฝ้าระวังและฟื้นฟูสุขภาพประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในระยะยาว โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง

(3) ให้กระทรวงอุตสาหกรรมผลักดันและปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ให้ครอบคลุมการเพิ่มนิยาม "โรงงาน" ให้รวมถึงกิจการที่มีความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งกองทุนโรงงานเพื่อเยียวยาความเสียหาย การบังคับทำประกันภัยหรือวางหลักประกันตามหลัก "ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย" การกำหนดให้โรงงานที่ถูกสั่งปิดยังมีสถานะเสมือนผู้รับอนุญาตจนกว่าจะจัดการมลพิษเรียบร้อยแล้ว การกำหนดให้ผู้ประกอบการโรงงานหรือผู้ครอบครองวัตถุอันตรายต้องจัดทำรายงานการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ (PRTR) ตลอดจนเพิ่มอัตราโทษปรับและยกเลิกการเปรียบเทียบปรับในความผิดร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดการกากอุตสาหกรรมเป็นการเฉพาะเพื่อควบคุมการประกอบกิจการโรงงาน และให้มีบทบัญญัติกำหนดให้โรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับกากอุตสาหกรรม วัตถุอันตราย หรือโรงงานที่มีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ต้องตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน และจัดให้มีกลไกร้องเรียนเยียวยาที่มีประสิทธิภาพสำหรับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

21 สิงหาคม 2569